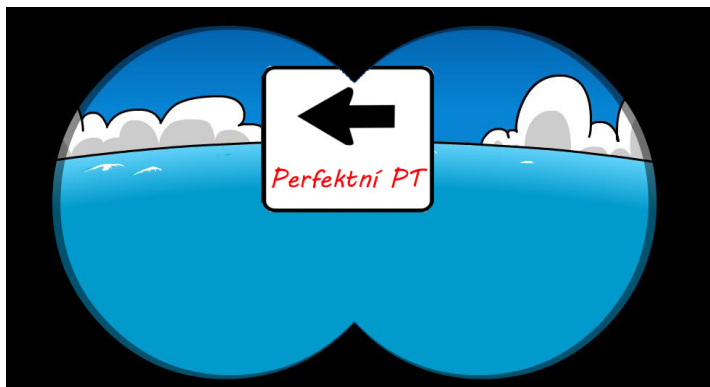

Výběr správného programu zkoušení způsobilosti pro moji laboratoř

Úvod

Účast ve zkoušení způsobilosti (proficiency testing, PT) je pro laboratoř důležitou součástí zabezpečování kvality výsledků zkoušek. Čas a úsilí tomu vynakládané může, zvláště u laboratoř provádějících mnoho různých zkoušek, vyžadovat značné náklady a proto má tedy výběr těch nejvhodnějších programů PT takový význam. Pro stejnou oblast zkoušek je obvykle k dispozici několik programů PT a tento leták se zaměřuje na klíčové body, jejichž zvážení by mělo laboratořím pomoci ve výběru těch PT programů, které nejlépe odpovídají jejich potřebám.

Parametry jednotlivých PT

Podobají se matrice, analyty anebo koncentrační úrovně zkušebních položek nabízených v programu PT těm, které se vyskytují u reálných vzorků z každodenní praxe laboratoře? Například:

Příklad 1: Úrovně kontaminantů u programu PT pro pitnou vodu jsou zcela odlišné od těch, které lze očekávat u průmyslových odpadů.

Laboratoř provádějící zkoušky průmyslových odpadů by měla:

- účastnit se, se zvážením omezení;
- vůbec se nezúčastňovat.

Příklad 2: PT programy pro sekvenování DNA mohou nabízet buď tkáňové vzorky, nebo extrakty DNA.

V závislosti na její volbě, způsobilost laboratoře bude posuzována pro:

- celkovou zkoušku;
- jen pro krok sekvenování.

Způsob sběru a analýzy dat

Odpovídá uvedený způsob, který používá poskytovatel PT, potřebám laboratoře? Mezi faktory, které by se měly zvážit, patří:

- Popis použitého statistického zpracování;
- Počet analyzovaných položek a/nebo počet požadovaných opakování;
- Postup sběru dat od účastníků (např. zasílání faxem, emailem nebo před webový portál);
- Postupy porovnávání získaných výsledků získaných různými metodami/technikami;
- Počet a působiště účastníků;
- Počet účastníků používajících stejnou metodu/techniku jako laboratoř;
- Používané metody a kritéria posuzování výkonnosti.

Laboratoř by měla též zvážit, zda její zákazníci, akreditační orgány a/nebo regulační orgány mají nějaké specifické požadavky na statistické zpracování.

Příklad 3: Laboratoř stanovuje obsah tuku v práškovém mléce, obilovinách a krmivech za použití třech metod definovaných postupem, Röse-Gottliebovou metodou, přímou extrakcí tukového podílu a stanovením tuku hydrolýzou. Každá z metod může poskytovat pro jednotlivé matrice odlišné výsledky. Pro laboratoř je důležité si zkontrolovat, zda v daném PT programu se berou v úvahu odlišné zkušební metody pro každou matici.

Eurachem

A FOCUS FOR
ANALYTICAL CHEMISTRY
IN EUROPE

Vyhodnocení výkonnosti

Rozumí laboratoř používané metodě posuzování výkonnosti účastníků (např. z - skóre) a popisuje ji jasně poskytovatel PT?

Příklad 4: Laboratoř by měla zájem uvádět u svých výsledků PT i nejistotu měření, aby mohla být použita i při hodnocení výkonnosti, ale přístup poskytovatele PT ji vůbec nezahrnuje.

Jsou kritéria, která používá poskytovatel PT pro posuzování výkonnosti v souladu s druhem prací, které vykonává laboratoř a/nebo odpovídající legislativou?

Příklad 5: Laboratoř provádějící konfirmační analýzy bude vyhledávat restriktivnější kritéria hodnocení výkonnosti než laboratoře, které používají jednodušší screeningové postupy.

Důvěra vůči poskytovateli PT

Jak může laboratoř hodnotit způsobilost poskytovatele PT? Může zvážit:

- shodu s požadavky ČSN EN ISO/IEC 17043, např. prokázanou akreditací;
- zkušenosti;
- spolehlivost vztažných hodnot;
- vhodnost kritérií pro posuzování způsobilosti.

Komunikace

Je způsob vzájemné součinnosti poskytovatele PT a účastníka vyhovující? Zvažte:

- používaný jazyk;
- dostupnost a srozumitelnost informací;
- včasné zasílání zpráv;
- pravidelnou komunikaci, např. roční setkání uživatelů;
- úroveň poskytované podpory;
- zohledňování požadavků zákazníků vůči PT.

Příloha A pokynu Eurachem [1,2] uvádí dotazník pro výběr programů zkoušení způsobilosti.

Další informace/literatura

[1] I. Mann and B. Brookman (eds.) Eurachem Guide: *Selection, Use and Interpretation of Proficiency Testing (PT) Schemes by Laboratories* (2nd ed. 2011), www.eurachem.org

[2] *Výběr, Použití a Interpretace Programů Zkoušení Způsobilosti* v příručce Kvalimetrie 17. Mezilaboratorní porovnávání a zkoušení způsobilosti. Pomůcka k zajišťování kvality v chemických, biochemických a klinických laboratořích. Str. 19-64, M. Suchánek (ed.), Eurachem-ČR Praha 2010, ISBN 0-86322-05-X.

Informace o poskytovatelích PT a jednotlivých programech lze zjistit u národního akreditačního orgánu, na webových stránkách EPTIS (www.eptis.org) nebo u dalších národních či mezinárodních organizací.